

ПЕДАГОГІЧНО ДОЦІЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СЕРВІСИ ЯК ЧИННИК МОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто питання впливу на інформаційну компетентність слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічно доцільних інформаційних сервісів навчання. Актуалізовано цифрові освітні ресурси, що використовуються в системі післядипломної педагогічної освіти та сприяють фаховому зростанню педагогічних працівників під час проходження ними курсів підвищення кваліфікації. Проаналізовано наявні протиріччя щодо шляхів розв'язання проблеми мотивації педагогів засобами інформаційних ресурсів.

Ключові слова: інформаційні сервіси, мотивація, інформаційна компетентність учителя, післядипломна педагогічна освіта.

В статье рассмотрен вопрос влияния на информационную компетентность слушателей курсов повышения квалификации педагогически целесообразных информационных сервисов обучения. Актуализированы цифровые образовательные ресурсы, используемые в системе последипломного педагогического образования и способствующие профессиональному росту педагогов во время прохождения ими курсов повышения квалификации. Проанализированы имеющиеся противоречия относительно путей решения проблемы мотивации педагогов средствами информационных ресурсов.

Ключевые слова: информационные сервисы, мотивация, информационная компетентность учителя, последипломное педагогическое образование.

The article deals with the development of informational competences of teachers in the conditions of reforming the Ukrainian systems of postgraduate pedagogical education. The researches of scientists working on problems of development of competence personality in the educational environment and motivation are analyzed.

It has been highlighted role of information services in improving the professional competence of pedagogical workers.

Special attention drawn to professional-value training, motivation and informational competences of teachers. It is emphasized that the integral parts of competence are informational and motivational. The main attention

is paid to the problems of teaching in modern postgraduate pedagogical education. It has been defined the notion «web service», «internet services», «information resource» and «information competence». Reveals the problem of motivation of teachers' training in systems of postgraduate pedagogical education through means of information resources.

It has been showed examples of applications information services, Google services (as an example geoservices, programs XMind, Coggle, Prezi, Thinglink, Padlet, LearningApps, Tagul, Wizer.Me) which match to the modern level of development information and communication technologies and contribute to development of information's culture of teachers. Attention is drawn to the contradictions of modern education, in particular its informational component. It has been substantiated the model of training for teachers with using information resource, web and internet services.

On base of studies it has been concluded that among teachers there is a need to introduce informational forms and teaching methods, use of educational resources, increase motivation of adult education. In the context of reforming the educational system in Ukraine, teacher's information competence and motivation needs a further development and modernization.

Key words: information services, motivation, teacher's information competence, postgraduate pedagogical education.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства освіта виконує не лише функцію передавання знань та вироблення вмінь, а й підвищення кваліфікації з метою конкурентоспроможності як окремого фахівця, так і держави в цілому. Розвиток людини впродовж усього професійного життя є невід'ємною складовою її професіоналізму. Особливого значення при цьому має підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти (ППО), тому акценти вищої освіти вказують на необхідність ефективного мобільного перебудування методик та технологій викладання. Цьому сприяють інформаційні освітні ресурси, які мають потужний мотиваційний потенціал.

Забезпечити якісне зростання педагога – завдання викладачів закладів післядипломної освіти через використання, демонстрацію та впровадження педагогічно доцільних інформаційних сервісів. Концептуальні та нормативно-правові документи в освітній галузі акцентують на зростанні соціальної відповідальності закладів вищої освіти (ЗВО) за якість надання послуг із підвищення кваліфікації шляхом удосконалення навчального процесу, впровадження технологій навчання та використання надбань інших наук. Сьогодні викладачі системи післядипломної освіти орієнтуються не лише на фахову підготовку вчителя, а й на його психологічну компетентність та управлінські якості. Зміна пріоритетів ППО від викладання до активного навчання та практики засобами доцільних освітніх ресурсів вказує на актуальність означеної проблеми в умовах реформування вищої освіти.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У сучасній науці предметом наукових пошуків є такі актуальні проблеми:

- мотивації як предмета дослідження, зокрема в роботах не лише психологів (Т. Елерса, Є. Ільїна, Г. Костюка, А. Маслоу, Х. Хекхаузена), а й педагогів (О. Бандурки, Н. Волкової, А. Реана, М. Фіцули, В. Ягупова);
- формування мотивів професійного вдосконалення (С. Карклін, Т. Крилов, Н. Лунін, Б. Мухін, І. Підласий, Романишина);
- формування інформаційної компетентності педагогів (О. Абдуліна, Т. Воронова, М. Жалдак, Н. Морзе, О. Спірін, Ю. Триус, О. Шиман);
- розвиток інформаційної компетентності вчителів у післядипломній освіті (А. Кравцова, О. Нікулочкіна, П. Сікорський, Є. Смирнова-Грибульська);
- психолого-педагогічних засад професійної підготовки педагогів у системі вищої освіти (О. Антонова, С. Вітвицька, М. Левківський).

Як зауважують В. Базелюк, М. Євтух, М. Кириченко, В. Олійник, Т. Сорочан, Є. Чернишова, інтерес дослідників до окреслених питань є постійним, а в умовах сьогодення неабияк зростає. Погоджуємося із твердженнями Н. Наливайка про те, що «...синтез мотивів, інтересів і потреб сягає своїм корінням у світ людської індивідуальності, внутрішній світ професіонала» [9, с. 81], та А. Гіро, що «високий професіоналізм фахівця має бути заснованим на безперервному самовдосконаленні індивіда» [1, с. 1].

Отже, мотиваційна готовність до професійного зростання та подальшої професійної діяльності педагога-практика має можливість розвиватися засобами педагогічно доцільних інформаційних сервісів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Наявність невирішених проблем. Аналіз праць педагогів та науковців свідчить, що проблема формування мотивації професійного зростання засобами педагогічно доцільних інформаційних сервісів досліджується не повною мірою. Зокрема, недостатньо уваги приділяється питанням підвищення кваліфікації педагогічних працівників засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій безпосередньо у методиці викладання предметів. Навчальні години модуля «Інформаційно-комунікаційні технології» в програмах підвищення кваліфікації є уніфікованими, дають загальне уявлення про інформаційний супровід освітнього процесу в цілому, вкрай рідко пов'язані зі специфікою роботи педагогів, типом закладів, у яких вони працюють, стажем їх педагогічної діяльності,

кваліфікаційними категоріями тощо. Ще більшого контрасту проблема набуває в умовах інформатизації закладів освіти, а також через брак відповідного науково-методичного забезпечення підвищення кваліфікації та більш швидку адаптацію школярів до можливостей сучасних електронних ресурсів.

Мета статті – проаналізувати стимулюючі властивості інформаційних освітніх ресурсів, що їх використовують у системі післядипломної педагогічної освіти, які сприяють фаховому зростанню педагогічних працівників під час проходження ними курсів підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання доцільності інформаційних сервісів як чинника мотивації педагогічних кадрів, насамперед розглянемо основні поняття, серед яких:

- «*веб-сервіс*» – програмна система зі стандартизованими інтерфейсами, розроблена для забезпечення взаємодії між декількома комп'ютерами через мережу, в побуті веб-сервісами називають послуги, що надаються в мережі Інтернет [12];

- «*інформаційні ресурси*» – є взаємопов'язаними елементами інформації та певної інформаційної системи, що забезпечує користування цим ресурсом [10];

- «*цифрові освітні ресурси*» – є представленням в електронному вигляді навчально-методичних матеріалів, що містять як елементарні об'єкти (анімацію, модель), так і складні форми (документ, презентація, тест, курс, інтерактивна модель, завдання тощо) [11];

- «*інтернет-сервіси*» – види інформаційного обміну, що забезпечуються спеціальними програмними засобами, які найбільш ефективно обслуговують спеціалізовані інформаційні запити користувача [4];

- «*інформаційна компетентність учителя*» – передбачає широке використання комп'ютерної техніки, електронних варіантів навчальних матеріалів, навчальних програм, педагогічних технологій творчого характеру у власній педагогічній діяльності [9].

Зважаючи на вищевикладене, під «*педагогічно доцільними інформаційними сервісами*» розумітимемо професійно найбільш доречно сукупність документів та програм в інформаційних системах, способи їх обробки та результати, що застосовуються в організації сучасного освітнього процесу. Серед них варто виокремити ті, що є на сьогодні надзвичайно популярними, як-от сервіси Google, зокрема:

- *Google docs* – онлайн-сервіс для роботи з документами, таблицями та презентаціями (пакели сумісні з Word, Excel, PowerPoint);

- *Google drive* – онлайн-сервіс для зберігання файлів користувачів у «хмарному сховищі»;

- *календар Google* – онлайн-календар;

- *geoservisu Google Maps, Wikimapia Maps, Google Earth*;

- *YouTube* – відеохостинг;

- *Google Building Maker* – сервіс створення тривимірних (3D) моделей;

- *Google Keep* – сервіс для зберігання нотаток;

- *Google Scholar* – система пошуку наукових видань тощо.

Сьогодні ресурси *XMind* та *Coggle*, *Prezi* та *Thinglink*, *Padlet*, *LearningApps*, *Tagul*, *Wizer.Me* вже рекомендували себе як необхідні в освіті, методиці викладання, візуалізації роботи вчителя [2; 3]. Вважаємо їх не лише педагогічно доцільними, а й такими, які варто опанувати всім педагогічним працівникам.

У зв'язку з цим доречною буде думка В. Кременя, який наголошує на тому, що ключові принципи Меморандуму Європейської комісії безпосередньо стосуються системи післядипломної освіти, а інформатизація є основною тенденцією освіти дорослих: «...комп'ютерна грамотність, інноваційні методики навчання та викладання, спрямовані на особистісну мотивацію, наближення освіти до адресата за допомогою інформаційних технологій» [7, с. 23–25].

Роботи науковців (Ю. Калиновського, В. Олійника, Н. Протасової, Т. Сорочан) дозволяють виокремити протиріччя, в основу яких закладено шляхи розв'язання проблеми мотивації педагогів засобами інформаційних ресурсів. Так, в освітньому процесі закладів ППО з питань мотивації педагогічних працівників засобами цифрових освітніх ресурсів наявні протиріччями між:

1) *глобальними та локальними проблемами*: не просто миттєво реагувати на всі зміни в галузі інформаційних технологій та одночасно бути «комп'ютерно-сучасним» фахівцем-педагогом;

2) *потребами та можливостями*: потреба в наявності педагогів із високим рівнем інформаційної компетентності й водночас наявність диплома про закінчення закладу вищої освіти не мотивує педагогів до постійного подальшого професійного інформаційно-орієнтованого вдосконалення;

3) *довгостроковими та короткостроковими завданнями*: чинні вимоги про 5-річний термін підготовки вказують на відставання методів навчання від розвитку інформаційних технологій;

4) *традиціями і сучасними тенденціями*: і вчителі, й викладачі є відносно інертними, їм простіше працювати за діючими вимогами, ніж особисто творити освітній інформаційний прогрес;

5) *соціальним замовленням і фактичними критеріями професійної діяльності*: сучасна школа потребує інформаційної компетентності не лише вчителів інформатики, а й біології, хімії, історії та інших предметів, однак науково-методичне забезпечення системи післядипломної педагогічної освіти не повною мірою відповідає освітнім потребам, а шляхи мотивації педагогів до розвитку їх інформаційної компетентності не визначені як пріоритетні;

6) *спільною діяльністю та індивідуалізацією освіти дорослих*: спільна діяльність викладача та вчителя підпорядкована загальним принципам навчання, однак за темпами засвоєння знань, рівнем підготовки, особистими рисами, прагненнями означені категорії педагогів можуть суттєво відрізнятися між собою, потребувати індивідуальних програм навчання з використанням цифрових освітніх ресурсів, орієнтованих на конкретні освітні потреби, цілі та перспективи;

7) *набутими знаннями і перспективою їх застосування*: сучасна післядипломна освіта в теоретичному плані демонструє неабиякі досягнення людства в науці, навчанні, освіті, проте, на жаль, відсутніми є методики випереджувального навчання, застосування на практиці одержаних нових якостей, навчання продовжує будуватися за предметними, а не проблемними ситуаційними ознаками, що не дає змоги суб'єктам навчання діяти самостійно й ефективно в різноманітних ситуаціях фахового характеру.

Звернемо увагу на те, що негативними чинниками якісного підвищення кваліфікації є: регламентований термін, тобто один раз на п'ять років; уніфікований характер програм підвищення кваліфікації, що не

враховують потреб конкретних учителів; орієнтація на курси як традиційні форми підвищення кваліфікації та «знаннєвий», а не «діяльнєвий» компонент; відсутність моделювання педагогічних ситуацій; недостатній рівень обґрунтування методичних і технологічних підходів щодо формування індивідуальної системи засобів ІКТ та способів їх використання у професійній діяльності та підвищенні кваліфікації педагогів (за К. Колос) [6].

Проведений нами SWOT-аналіз за класичними методиками дозволяє виявити окремі переваги та недоліки широкого використання доцільних сервісів у методиці викладання предметів за профілем кафедри [5]. Серед «сильних» сторін варто виокремити: сформований імідж викладачів; досвід роботи із цифровими освітніми ресурсами; поєднання викладацької та педагогічної діяльності; наявність достатньої матеріально-технічної бази; зростання в слухачів курсів внутрішніх мотивів упровадження сервісів ІКТ у методику викладання предмета. Ризиками є «слабкі» сторони та загрози, серед яких: відсутність системи стратегічного планування та баз даних про слухачів курсів за напрямами підготовки; наявність слухачів із низьким рівнем знань ІКТ та відсутністю мотивації; переважання лекційної форми роботи; високі очікування слухачів курсів щодо якості післядипломної освіти; уразливість системи післядипломної освіти до економічної ситуації; конкуренція (запровадження дистанційних курсів, навчання на електронних платформах, самоосвіта, короткотривалі форми роботи тощо).

Таким чином, нами було визначено можливості покращання якості освітніх послуг, зокрема через: розвиток інноваційних технологій викладання; розширення партнерства з установами, організаціями за напрямом вивчення наукової проблеми; створення спільних програм діяльності та навчання; узагальнення власних напрацювань та досвіду; підвищення конкурентоспроможності викладачів кафедри; розширення сфери діяльності та покращання якості послуг (гнучкість можливостей, фахове вдосконалення викладачів); зниження терміну (собівартості) надання послуг завдяки упровадженню альтернативних видів освіти (тренінги, тематичні короткотривалі курси); створення цільових команд викладачів (за напрямами діяльності).

Проведений аналіз дає змогу окреслити такі основні позиції:

1. Мобільні якісні послуги в освіті дорослих значно переважають над традиційним навчанням.

2. Вимоги суспільства до особи вчителя постійно зростають.

3. Основою діяльності особистості є потреби та мотиви.

4. Сучасне суспільство набуває ознак інформаційного.

5. Післядипломна педагогічна освіта має потенціал надання якісних освітніх послуг.

Виокремлення визначальних чинників, які впливають на мотивацію педагогічних кадрів засобами педагогічно доцільних інформаційних сервісів, стало основою педагогічного дослідження, що дозволило перейти до розробки моделі мотивації педагогічних працівників у природничо-математичному та інформаційному напрямах під час підвищення кваліфікації (*див. рис.*).

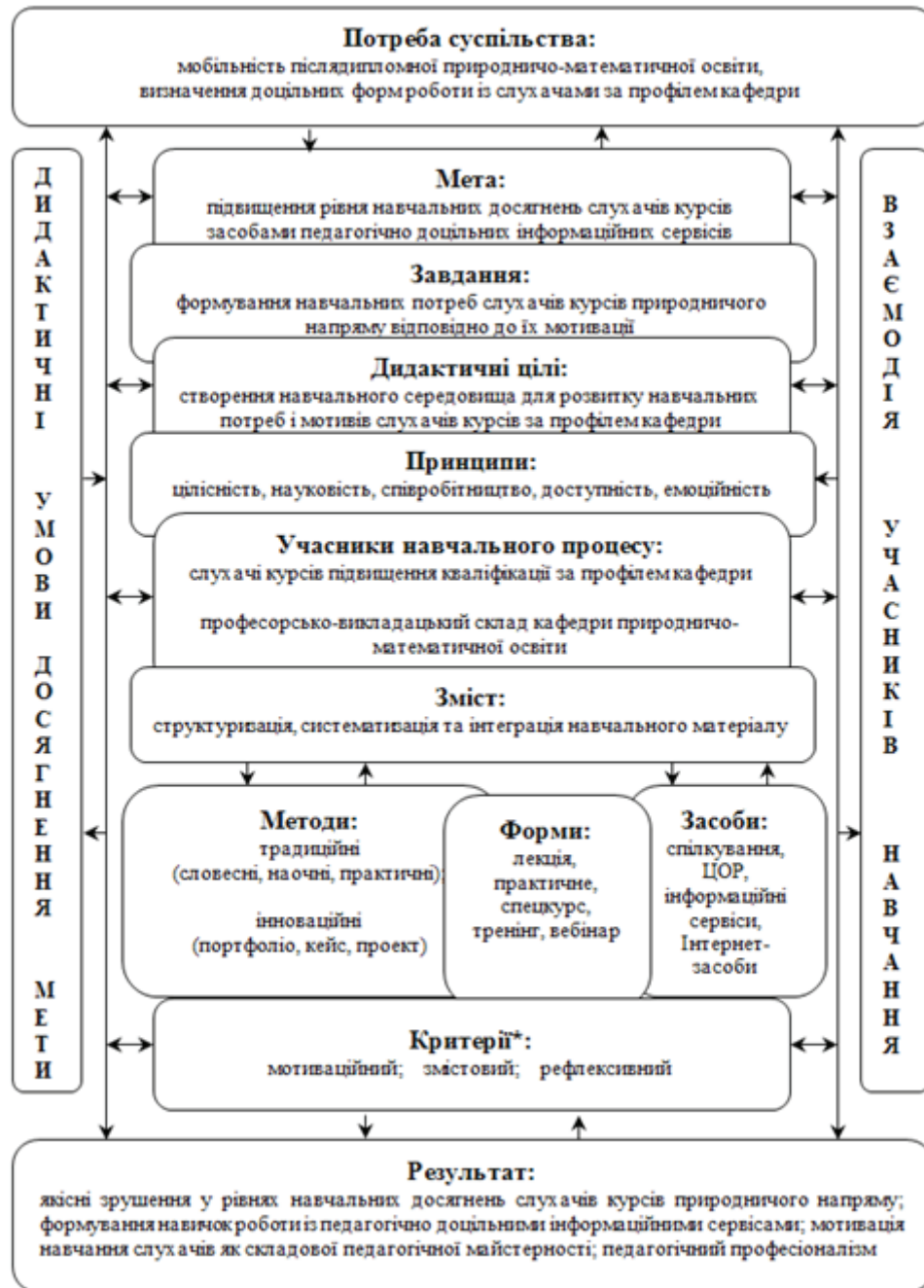

Рис. Модель навчальної діяльності слухачів курсів підвищення кваліфікації природничого напрямку із використанням педагогічно доцільних інформаційних сервісів

Представлена вище модель є робочою, а отже, потребує апробації на курсах підвищення кваліфікації, однак у випадку дієвості, є можливість її впровадження в освітню діяльність системи післядипломної педагогічної освіти.

Висновки. Констатуємо, що післядипломна педагогічна освіта має стати своєрідним випереджувальним механізмом, що адаптує систему освіти до нових суспільних вимог. Як основна форма підвищення професійного рівня педагогів та потужний мотиваційний чинник освіти дорослих ППО дозволяє швидко та якісно впроваджувати в освітній процес нові знання та технології, методи і форми навчання, вдосконалювати професійні компетентності, забез-

печувати особистісний розвиток педагогів. Серед її переваг – менша інерційність, ніж системи вищої освіти в цілому; здатність реагувати на швидкі зміни в соціумі; безпосередній двосторонній зв'язок із практикою; неабияка вмотивованість. Педагогічно доцільні інформаційні сервіси сьогодні є неабияким важелем мотивації щодо набуття та розвитку інформаційної компетентності вчителів-предметників, частіше застосовуються в методиці викладання предметів, формують сучасну шкільну освіту.

Перспективи подальших досліджень у царині мотивації та розвитку інформаційної компетентності вчителя вбачаємо в детальному дослідженні складників вищезазначеного утворення, апробації окресленої

вище моделі та дослідженні подальшого впливу педагогічно доцільних інформаційних ресурсів на розвиток компетентностей учителя в ході підвищення ним кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти. Проведене дослідження не претендує на вичерпне вирішення всіх аспектів означеної проблеми, однак вказує на необхідність удосконалення організації навчання педагогів у системі післядипломної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гиро А. Мотивация и стимулирование самообразования учителей в системе повышения квалификации : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» [Текст] / А. Гиро. – Минск, 1994. – 24 с.
2. Дубок Т. Використання електронних освітніх ресурсів у процесі викладання української мови і літератури [Електронний ресурс] / Т. Дубок // Матеріали науково-практичної інтернет-конференції (ХІ Хмурівські читання) «Технологія фахової майстерності: електронні освітні ресурси та технології» (Кіровогр., 26-30 жовт. 2015 р). URL: <https://bit.ly/2Jl8Gu8> (дата звернення: 25.03.2019).
3. Інтернет-сервіси в освітньому просторі [Електронний ресурс] / Блог І. С. Аман. URL: <http://internet-servisi.blogspot.com/p/wizer.html> (дата звернення: 05.04.2019).
4. Інформаційні ресурси Інтернет і Веб [Електронний ресурс]. URL: https://stud.com.ua/43328/informatika/informatsiyni_resursi_internet (дата звернення: 25.03.2019).
5. Как провести SWOT-анализ: пример, 27 вопросов и 10 шаблонов [Электронный ресурс] // Официальный

сайт агентства интернет-маркетинга AURIM. URL: <https://cutt.ly/buUVbD> (дата звернення: 14.03.2019).

6. Колос К. Р. Факторно-критеріальна модель оцінювання ефективності комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти [Текст] / К. Р. Колос // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. – 2015. – Вип. 22. – С. 80–92.
7. Кремень В. Модернізація освіти – важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України [Текст] / В. Г. Кремень // Вісник Національної академії наук України. – 2001. – №. 3. – С. 22–25.
8. Наливайко Н. Професійне образование в современном мире: концептуальное осмысление тенденций развития [Текст] / Н. Наливайко, В. Паршиков // Професійне образование в современном мире. – 2011. – № 1. – С. 23.
9. Пензай Л. І. Інформаційна компетентність як вагома складова фахової компетентності вчителя [Електронний ресурс] / Л. І. Пензай. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/32355/ (дата звернення: 14.03.2019).
10. Поняття інформаційних ресурсів [Електронний ресурс]. URL: <https://bit.ly/2QDqIP2> (дата звернення: 25.03.2019).
11. Цифрові освітні ресурси, їх типологія, вимоги до розробки. [Електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/vuU5dx> (дата звернення: 15.03.2019).
12. License Framework and Documentation License. URL: <https://yiiframework.com.ua/uk/doc/guide/topics.webservice> (дата звернення: 18.03.2019).

Дата надходження до редакції: 03.05.2019 р.